

RE-ENFORCE

POSPEŠEVANJE OBNOVE GOZDOV V SREDNJI EVROPI Z USKLADITVIJO DEFINICIJ, POLITIK IN AKCIJSKIH NAČRTOV

Stefan Ebner, Bundesforschungszentrum für Wald, BFW

POVZETEK

Evropski gozdovi so vse bolj izpostavljeni ujmam, denimo suši, požarom in prenamnožitvam škodljivcev, katerih pogostost in intenzivnost se zaradi podnebnih sprememb povečujeta. Vendar pa med državami članicami EU še vedno ni usklajenega pristopa k obnovi - definicije, načini financiranja in sistemi spremljanja se namreč med državami močno razlikujejo. Brez skupnega evropskega okvira za obnovo gozdov po ujmah obstaja nevarnost, da države članice ne bodo dosegle zakonsko določenih ciljev iz Uredbe o obnovi narave: obnoviti 30 odstotkov degradiranih gozdov do leta 2030, 60 odstotkov do leta 2040 in 90 odstotkov do leta 2050.

Da bi obnova gozdov učinkovito prispevala k ciljem EU na področju biotske raznovrstnosti, podnebnih ukrepov in odpornosti ekosistemov, je potreben usklajen, znanstveno utemeljen in podnebnim spremembam prilagojen pristop.

Ozadje

Evropski gozdovi imajo ključno vlogo pri ohranjanju biotske raznovrstnosti, shranjevanju ogljika in zagotavljanju ekosistemskih storitev, ki podpirajo tako podeželske skupnosti kot regionalna gospodarstva. Pričakuje se, da bodo motnje, ki jih povzročajo podnebne spremembe, v prihodnje zmanjšale koristi ekoloških, ekonomskih in socialnih funkcij gozdov.

Evropski zeleni dogovor, Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 in Uredba o obnovi narave skupaj vzpostavljajo celovit okvir za zaustavitev degradacije gozdov, vendar razkorak med ambicioznimi cilji EU in njihovim izvajanjem na nacionalnih ravneh še naprej resno ovira skupni napredek.

KLJUČNI IZZIVI

1. RAZLIČNE NACIONALNE DEFINICIJE - RAZDROBLJENE PRAVNE PODLAGE

Čeprav Uredba o obnovi narave opredeljuje obnovo gozdov, ne vsebuje enotne definicije degradacije gozdov. Države srednje Evrope uporabljajo različne razlage pojma, nekatere pa ga sploh ne opredeljujejo. Takšna nedoslednost otežuje skupno razumevanje, kdaj in kako obveznosti obnove zadevajo posamezne članice v EU.

2. NEUSKLAJENOST OBNOVE GOZDOV S PODNEBNIMI SPREMEBAMI - ODLOČITVE TEMELJIJO NA TRADICIJI, NE NA PRILAGOJENOSTI NA PRIHODNOST

Uredba o obnovi narave ne določa jasnih meril za izbiro drevesnih vrst ali provenienc, zato na ravni EU hitra pogozditev in kratkoročni finančni donos pogosto ostajata glavni usmeritvi obnovitvenih pobud. Številne države članice pri tem še vedno izbirajo vrste glede na obstoječo ali zgodovinsko sestavo gozdov, namesto da bi upoštevale primernost v prihodnjih podnebnih razmerah.

Negotovost glede prihodnjih rastnih razmer, vključno s povečano verjetnostjo različnih motenj, ter omejitve modelov za izbiro vrst so resen izziv za dolgoročno načrtovanje obnove. Podnebni modeli pogosto ne zagotovijo dovolj podrobnih in lokalno relevantnih podatkov za praktično uporabo, zato se odločitve, ki se nanašajo na obnovo gozdov, še vedno pogosto opirajo na pretekle prakse. Tak pristop lahko vodi do odločitev, ki niso prilagojene prihodnjim podnebnim razmeram, kar zmanjšuje prilagodljivost evropskih gozdov in ogroža uresničevanje ciljev Uredbe o obnovi narave na področju podnebne odpornosti.

3. FINANČNE OMEJITVE - KRATKOROČNO FINANCIRANJE OGROŽA DOLGOROČNO OKREVANJE

Obnova gozdov je močno omejena zaradi razdrobljenih in kratkoročnih finančnih mehanizmov. Številni programi so vezani na posamezne države, projekte ali vrste motenj, kar omejuje kontinuiteto, možnost širše uporabe ukrepov in njihovo strateško usklajenost. Takšni mehanizmi na ravni EU pogosto dajejo prednost kvantitativno merljivim »trdim« ukrepom (npr. sajenju določene količine dreves) pred »mehkejšimi« pristopi (npr. ukrepi za zmanjšanje objedenosti ali spodbujanje naravne obnove), ki so pogosto bolj ekološko in ekonomsko učinkoviti, a težje merljivi. Pomanjkanje stabilnega, dolgoročnega in čezmejno usklajenega financiranja močno zmanjšuje zmožnost EU, da bi zagotovila trajne in celovite učinke obnove gozdov.

4. RAZLIČNI CILJI OBNOVE IN RAZDROBLJENO SPREMLJANJE - OMEJENA PRIMERLJIVOST IN ODGOVORNOST

Večina držav članic srednje Evrope daje prednost ponovni vzpostavitvi gozdne površine, le redke pa povezujejo obnovo z izboljšanjem biotske raznovrstnosti, večjo odpornostjo proti podnebnim spremembam in obnovo ekosistemskih storitev (npr. Avstrija, Nemčija, Madžarska in Slovenija). Kljub skupnim smernicam po 17. členu Habitatne direktive se metode spremljanja in kazalniki močno razlikujejo. Le nekaj držav, denimo Nemčija, Avstrija in Poljska, zahteva dolgoročno spremljanje z merljivimi kriteriji uspešnosti. Uredba o obnovi narave še vedno ne vsebuje jasnih in operativnih definicij »dobrega stanja« ekosistemov, odpornih proti podnebnim spremembam, številnim državam članicam pa še vedno primanjkuje ustreznih zmogljivosti za spremljanje in dostop do potrebnih podatkov.

PRIPOROČILA

Nacionalne politike pogosto obravnavajo obnovo samo kot del rednega gospodarjenja z gozdom, le redke pa vzpostavljajo jasne mehanizme za odzivanje na obsežne motnje. Za zagotovitev večje usklajenosti in učinkovitosti na ravni EU bi morale države članice vzpostaviti pregledne in standardizirane postopke načrtovanja ter se zavezati k dolgoročnim ciljem celovite obnove in dolgoročnega okrevanja gozdnih ekosistemov.

1. VZPOSTAVITEV SKUPNIH DEFINICIJ IN KAZALNIKOV

Motnje in degradacija gozda naj se dosledno opredelijo na ravni EU ter pri tem uporabijo skupne kazalnike za spremljanje napredka obnove.

Ukrep: Evropska komisija naj v sodelovanju z državami članicami in Evropsko agencijo za okolje (EEA) pripravi skupne definicije in nabor kazalnikov.

2. VKLJUČITEV PRILAGAJANJA NA PODNEBNE SPREMEMBE V VSE NACIONALNE NAČRTE OBNOVE

Pri določanju drevesnih vrst in provenienc naj se sistematično upoštevajo podnebne projekcije, hkrati pa naj se na izvedbeni ravni zagotovijo učinkoviti in hitro aktivirani mehanizmi odzivanja na obsežne motnje.

Ukrep: Države članice naj do leta 2030 del obnovitvenih površin namenijo preizkušanju potencialno podnebno odpornih provenienc in zmesi drevesnih vrst. Rezultati naj se uporabijo za razvoj in izpopolnitev modelov za izbor vrst in provenienc.

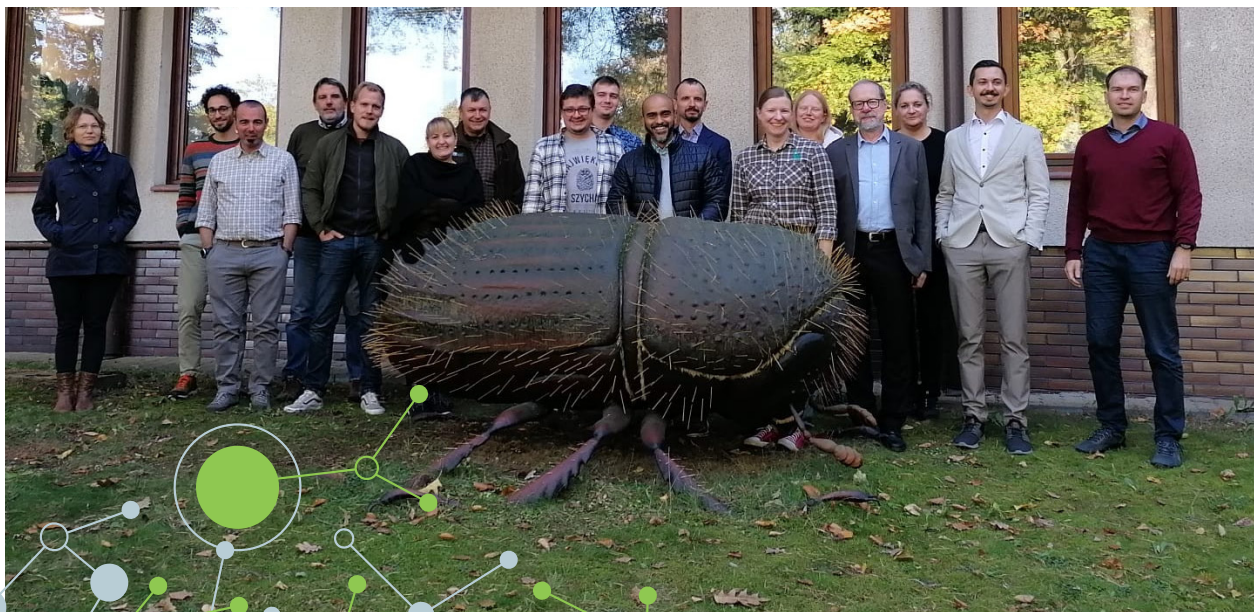
3. ZAGOTOVITEV DOLGOROČNEGA IN ČEZMEJNEGA FINANCIRANJA

Ukrep: Vzpostavijo naj se stabilni in dolgoročni viri financiranja, vključno s skladi EU, namenjenimi obnovi, prilagojeni biotski raznovrstnosti in podnebnim spremembam.

4. RAZVOJ SKUPNEGA OKVIRA EU ZA MERJENJE USPEŠNOSTI OBNOVE

Vrednotenje obnove naj temelji na kazalnikih, značilnih za posamezne ekosisteme, ki zajemajo biotsko raznovrstnost, strukturno kompleksnost in uspešnost obnove - med drugim zastiranje (pokritost površine z drevesi), vrstno sestavo, količino odmrlega lesa, gozdno floro in favno ter lastnosti tal.

Ukrep: Evropska komisija naj uskladi izvedbo pilotne sheme za spremljanje uspešnosti obnove.

NASLOV:

POLICY BRIEF: ACCELERATING FOREST RESTORATION IN CENTRAL EUROPE THROUGH HARMONISATION OF DEFINITIONS, POLICIES, AND ACTION PLANS

**AVTORJI
DOKUMENTA:**

Slovenian Forestry Institute (SFI), Slovenia: Katja Kavčič Sonnenschein, Marjana Westergren, Boris Rantaša, Anže Japelj,

Austrian Research Centre for Forests (BFW), Austria: Debojyoti Chakraborty, Silvio Schüler, Stefan Ebner, Eszter Buchert,

Forest Research Institute (IBL), Poland: Ewa Zin, Marcin Klisz, Tadeusz Zachara, Wojciech Gil, Paweł Przybylski,

Czech University of Life Sciences Prague (CZU), Czech Republic: Jiří Korecký, Jaroslav Čepl, Jiří Chuchlík, David Chludil, Jan Stejskal,

Landesforstanstalt Mecklenburg-Vorpommern (LFOA-MV), Germany: Eric A. Thurm, Anna Wöhlbrandt,

Croatian Forest Research Institute (CFRI), Croatia: Martina Đodan, Dora Baksa,

Università degli Studi di Padova, TESAF Department, (UNIPD), Italy: Flavio Tacaliti, Francesco Sforza, Emanuele Lingua.

KLJUČNE BESEDE:

Policy brief, Interreg CE, obnova gozdov, uskladitev

KEYWORDS:

Policy brief, Interreg CE, forest restoration, harmonization

KRAJ IZDAJE:

Ljubljana

ZALOŽNIK:

Gozdarski inštitut Slovenije

LETO IZDAJE

DOKUMENTA:

2025

Co-funded by the European Union
DOI 10.20315/gis021